

LA DOULA ASTUTA

O

EL DESESPER DE LA SEGADORA

Oriol Agorreta

Conte i esbós de llibret per a una òpera buffa en dos actes.

On es manifesten, en paral·lel, els contrastos simbòlics entre el dia i la nit; la llum i la foscor; la nova vida i la mort, i es presenta Nadal com a màxima expressió de vitalitat i alegria.

Escrit sota l'atmosfera musical d'Il barbiere di Siviglia de Gioachino Rossini

Personatges principals:

Rosina, la mare

Julià, el pare

Cèlia, la doula

La Segadora

Cor i personatges secundaris:

Els servents

OBERTURA

Els fets que ara us explicaré, tal com me'ls contaren a mi, succeïren a mitjans del segle XIX, en una casa molt benestant d'Andorra, precisament el dia abans de Nadal.

De bon matí, un sol radiant, reflectit sobre la immaculada blancor de les muntanyes nevades, entrava, esplèndid, pel finestral de la sala.

1r ACTE

El servei irrompé gairebé en tromba, ben atrafegat preparant i ornant l'estança amb llaçades vermelles i verdes, picarols daurats, i branques d'avet i de galzeran. Tot havia d'estar a punt per a la gran celebració de Nadal.

Mentre la feina avançava, anaven recordant i fent llista dels invitats que vindrien l'endemà, tot estrafent i exagerant els seus posats i actituds, per fer-hi broma: els tres germans del senyor amb les seves esposes, tan grassos que entre tots sis ja ocupaven la taula sencera; els pares de la senyora, sempre mudats de cap a peus i tibats com cordes de piano; els cosins bromistes del poble del costat, de qui no et podies refiar mai; la tieta tiquismiquis, mirant pertot amb els seus impertinents; el pare d'ell, vidu taciturn; la germana d'ella i els quatre nebotets entremaliats com dimoniets; l'àvia d'ella, sempre tan sàvia; els avis d'ell, que no tocaven quarts ni hores...

Els senyors de la casa, en Julià i la Rosina, s'havien llevat ben feliços. S'estimaven tant o més que el primer dia, gaudien d'una vida quasi regalada, ben aviat farien festa grossa amb tota la família... I el millor de tot: després d'anys i anys d'espera, finalment ella estava encinta. I mancava molt poc pel naixement!

Baixaren lentament per l'escala, la Rosina agafada de bracet del seu espòs, fins a la sala, on una cambrera ja els havia servit l'esmorzar.

En Julià, que per més que s'hi esforçava, no aconseguia controlar el típic desassossec d'esdevenir pare novell, es multiplicava en atencions i afalacs a la seva dona. Fins i tot li recità una poesia, escrita per ell mateix el dia abans, on li explicava com, abans de conèixer-la, la seva vida no tenia cap valor, ni sabia el que era la felicitat veritable. Ella l'havia fet viatjar des de la foscor a la llum més clara, i per això li expressava el seu amor etern i li cantava totes les gràcies, la millor: la de portar aquella nova vida al món per crear una família completa.

Ella somreia, en veure'l tan compromès i alhora preocupat en excés pel seu estat de gravidesa:

—Ei! Que no estic pas malalta, eh? Estigues tranquil, que tot anirà com una seda, ja ho veuràs.

—És que Rosina, no puc deixar de pensar en tu i en el nadó que ve de camí. Quina angoixa! Estàs bé? Quin neguit! Et manca res? Tu creus que serà nen o nena? Serà un Tonet o una Julieta? Ah! Quins noms més bonics que hem triat!

—Serà benvingut i estimat, sigui el que sigui, i ara, passa'm la melmelada i les torrades, que tinc gana!

I així, entre il·lusió, esperança i ansietat, el dia anà transcorrent plàcidament.

Al vespre, mentre ella feia labor, tot cantant l'alegria de l'amor que sentia per en Julià i de, per fi, poder ser mare, de sobte, es posà les mans a sobre la panxa i feu un petit crit: —Ai!

En Julià, que estava debades intentant llegir un diari, s'alçà de la butaca d'una revolada i corregué al seu costat:

—Estàs bé, amor?

—Sí, sí, però em sembla que el moment de joia que tant esperàvem, ja ha arribat.

L'home, atabalat, començà a fer tombs per la sala com una pantera engabiada, mentre donava ordres al servei a tort i a dret:

—Aigua calenta! Tovalloles! Correu a avisar la Cèlia, la doula! Ompliu tots els quinqués i prepareu feixos de llenya! Xafarranxo de combat! I un conyac doble per a mi, que em penso que cauré en basca! Ai, mare!

La Rosina, malgrat les contraccions, cada vegada més seguides, no podia parar de riure en veure l'espectacle de l'esbojarrat capteniment del seu marit.

Uns trucs a la porta anunciaren l'arribada de la Cèlia, que no havia trigat gaire. Prou sabia ella que mancava poc pel naixement i ja d'antuvi estava preparada.

Amb la serenitat que confereixen la pràctica i la veterania, deixà el maletí sobre la taula i es tragué l'abric, tot empolsat de neu. Tot seguit, per tranquil·litzar la

jove parella es presentà com l'experta mare que ajudava a tothom, que sabia de remeis i cures i que havia auxiliat el naixement de tota la mainada del poble i bona part dels voltants. Ella era la que feia obrir els ulls a la llum, la que permetia el primer alè, la que emparava i protegia les noves existències. La més pura essència de la millor alegria. Era la doula que facilitava el pas a la vida!

I, mentre els donava confiança en el seu saber i experiència, anà preparant una infusió d'herbes per a la futura mare i una altra per al pobre marit, que potser necessitava més atenció que ningú. Sense que ho veiessin, a la segona beguda hi afegí un bon raig de ratassia, que agafà d'entre les ampolles d'un aparador proper.

Ella i la Rosina pujaren a l'habitació i deixaren el pobre Julià ben sol i fet un flam.

FINAL DEL PRIMER ACTE

2n ACTE

En Julià, després de donar unes quantes voltes a grans gambades, mirar el rellotge de butxaca una vegada i una altra, i agafar i tornar a deixar el diari mitja dotzena de cops, s'acostà a la llar de foc per escalfar-se les mans. Just en aquell moment, al racó més fosc de la sala, un obscur i sinistre espectre començà a materialitzar-se lentament.

Alt, prim, cobert de cap a peus per una negra capa amb caputxa que ocultava el seu rostre, a la mà dreta, ossuda, hi duia la temuda i esmolada dalla, brillant com un mirall.

En girar-se, en Julià veié la paorosa figura i es quedà de pedra.

—Vós! —només aconseguí articular.

Amb veu profunda i greu, l'aparició digué:

—Sí, soc jo! Ni més ni menys que qui us penseu. Soc la que ningú anomena, la que ningú demana i la que tothom tem. El tretzè arcà major del tarot. Soc la fi de tot, la que tanca la porta de la vida, la que extingeix la llum, la que beu l'últim alè. Soc la més justa i puntual de tot l'Univers. Quan és arribat el moment suprem, davant meu no hi ha rics ni pobres, ni reis ni vassalls, ni joves ni vells. Si em veieu, reseu tot el que sapigieu perquè soc... La Segadora de vides!

Desfet i aclaparat, en Julià s'esfondrà a la butaca.

—I ha de ser precisament avui, el dia més feliç de la meua vida, que heu de venir a prendre'm? Seré tan dissortat de no poder veure ni gaudir del meu fill, que tot just ara està naixent? Hauré de deixar vídua a la Rosina i orfe al meu infant, quan més em necessiten? Quin és el terrible fat que em fa desesperar, just quan l'alegria havia arribat al seu moment àlgid?

La Segadora de vides se'l quedà mirant, impàvida. Després aclarí:

—Perdoneu. Aneu ben errat. No és pas a vós, a qui vinc a buscar!

En Julià s'alçà, amenaçador:

—No haureu vingut per la Rosina! Com goseu tocar-li un pèl!

—Calmeu-vos. Tampoc és ella qui avui m'acompanyarà de tornada.

Llavors, tot mostrant-li el *Llibre de la Mort*, obert per una pàgina central, la Segadora digué:

—Mireu, aquí ho tinc ben escrit: El dia 24 de desembre, tot just hagi nascut, prendré en Tonet, l'hereu de can Roca.

—No! No ho feu! Per pietat! —pregà en Julià amb llàgrimes als ulls mentre s'agenollava davant la mort —. Us donaré tot el que vulgueu!

—Ha! Riqueses, possessions... Què voleu que en faci? M'han ofert reialmes sencers i creieu que ha servit de res? Jo soc justa! Amb mi no hi valen els suborns! No em compraríeu ni amb tot l'or del món! Ni amb tot l'or de la Creació!

—Doncs preneu-me a mi, en lloc d'ell! Una vida a canvi d'una altra! O és que no teniu cor?

—Que us heu begut l'enteniment, potser? Com us he de dir que jo soc íntegre, recta, imparcial i justa? Ah, i puntual! La vida i la mort són personals i in-transfe-ri-bles! Pel que fa a tenir cor... doncs mira, ara que ho dieu, no en tinc de cor. En el meu ofici seria una bona nosa!

Llavors, en Julià, jugant-se el tot pel tot, decidí presentar batalla: prenent un ferro punxegut de la llar de foc com si fos una espasa, i recordant les classes d'esgrima que havia rebut de jove, es posà en guàrdia contra el seu adversari, amenaçant de traspasar-lo.

La mort no s'immutà ni es feu enrere, més que res, perquè no podia estar més morta del que ja estava. I com que tampoc havia anat a cercar en Julià i, per tant, no podia fer-li cap mal, brandaren les seves armes amb fúria, l'un contra l'altre, però sense ni tan sols arribar a tocar-se. La lluita, doncs, degenerà en una batalla d'insults, injúries i escarnis:

—Cruel mortalla!

—Esquitx humà!

—Espantall mal dissecat!

—Ànima de càntir!

—Ectoplasma esparracat!

—Cagacalces desmamat!

—Miserable pal d'escombra, voltor sarnós!

—Ploramiques, menjabròquils, tros de carn batejada!

I en aquestes estaven, quan, tota alegre, baixà per l'escala la Cèlia, que duia dos farcellets blancs als braços. Sense adonar-se del drama que es desenvolupava a la sala, pletòrica, anuncià:

—Enhorabona, Julià! La Rosina està molt bé, descansant i recuperant-se, i vós... Sou pare de dos nens preciosos! Heu tingut bessonada!

Pare i Segadora es quedaren estupefactes per la notícia.

Ell s'afanyà a abraçar nens i doula, interposant-se a la mort i apartant-los-en. Llavors, amb esglai, la doula veié la negra figura, acostant-se amenaçadora a ella i als nounats.

La mort se li adreçà, amb veu gutural:

—Avui, dia 24 de desembre, he de prendre en Tonet. Responeu-me! Qui dels dos és?

La doula, lentament, de recules, s'anava apartant de la mort, que no deixava de seguir-la per tota la sala. Llavors, aprofitant un moment que estava molt a prop d'en Julià, li digué quelcom, a cau d'orella. Tot seguit començà a respondre, evasivament:

—Hem... és que no ho sé ben bé... Són tan iguals... Aquest, jo diria, però no n'estic gaire segura... Ara que me'ls miro bé, potser no, potser és l'altre...

La Segadora seguia insistint, mentre li anava al darrere:

—Decidiu-vos! No tinc temps per estar badant! Com es diu el seu germà?

—Julià, com son pare, però ara no sé si és el de la dreta o el de l'esquerra. Si n'heu de prendre un, potser haureu de fer-ho a sorts, o llençant una moneda a l'aire...

—Mai de la vida! Vull dir, de la mort! Que no ho sabeu que jo soc justa? Què passaria si prenguéis en Julià en lloc d'en Tonet? Seria un error monumental, inexcusable! A veure! Quin nen ha nascut primer?

—Doncs, ara no ho recordo. Teníem tanta feina allà dalt, que no podia estar per qui era qui, no sé si em compreneu...

I seguí defugint la mort, mentre anava cantussejant:

—Qui serà en Tonet? Qui serà en Julià? El que tinc per aquí? El que tinc per allà? Serà el de l'est? O potser el de l'oest? En Julià és a babord o en Tonet a estribord? En Tonet és el d'orient o en Julià el d'occident?

La Rosina, que havia sentit el rebombori, anà baixant per l'escala, agafant-se a la barana. Malgrat la terrible sorpresa inicial que tingué, amb valentia va córrer fins al costat del seu marit, qui, en veu baixa, la posà al corrent de la situació i de com la Cèlia estava intentant salvar el seu primogènit.

Llavors, pare, mare i doula, per enredar encara més a la mort, que ja estava mig marejada, començaren a intercanviar-se els nadons, anomenant-los aleatòriament Tonet i Julià, en una mena de dansa que començà lentament i s'anà avivant cada vegada més, fins que acabà en corredisses per tota la sala.

La mort, confusa i enfurismada, vociferà:

—Prou! Us ordeno que em lliureu en Tonet ara mateix! I pobres de vosaltres si us hi resistiu. Tota la fúria dels inferns caurà damunt vostre!

Però en aquell moment, de sobte, pares i doula s'aturaren i feren silenci: al rellotge de peu de la sala començaven a sonar, dringants, les dotze campanades.

La Segadora feu un crit de ràbia i desesper. Amb despit bramà:

—El dia 24 és finit i ja som a Nadal! Això no m’havia passat mai! He perdut el meu honor i la meva fama de ser justa i puntual! I a sobre, per Nadal és l’únic dia de l’any que no m’és permès treballar!

—Ah, sí! —feu la doula, satisfeta—. Aquest és el meu dia! El gran dia dels naixements! Neix Jesús! Neix el blat a la terra! El dia comença a allargar-se i neix un nou cicle! És el triomf de la llum sobre l’obscuritat!

Tots restaren quiets, expectants, esperant què succeiria.

I el que va passar és que la negra Segadora, exasperada i enfurismada, començà a girar sobre ella mateixa i anà desapareixent, esfumada a l’aire en un remolí tenebrós, mentre cridava:

—Aneu a pastar fang! Confiteu-vos en Tonet, en Julià, els pares que els van dur al món, i la doula que em va enganyar!

Durant uns segons es feu un silenci, i de cop...

Tots s’abraçaren en un esclat d’alegria, agraint i felicitant la Cèlia per la seva enginyosa pensada, que havia aconseguit ensarronar la malvada Segadora. Fins i tot els servents, que havien restat mig amagats mentre observaven l’escena, s’afegiren a la gatzara.

Aviat arribarien els invitats i els presentarien, joiosos, els dos nous menuts de la família. Aquell Nadal que tot just començava, gaudirien d’estar tots junts i seria el millor de les seves vides. I no cal que us expliqui que en seguiren moltíssims més, oi?

FI

Oriol Agorreta